

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"ב תשרי
תשפ"ה

גליון מספר 323

שמחת תורה

דרך חיים

לרבות". מכיוון שהקב"ה ציווה אותנו לשמוח במשך כל ימי החג, הרי שהשמחה היא על ברכת ה' בשפע פרנסה, וממילא עלינו לרבות מ"אך שמח" את יום-טוב האחרון של החג, שאף שאין בו מצות סוכה וארבעת המינים שייך בו חיוב של שמחה.

שונה במהותה השמחה בחג הסוכות מהשמחה בשמיני עצרת, על אף שבשניהם אנו אומרים "זמן שמחתנו". שמחת הסוכות יש בה שמחה על התקבלות תשובתנו וכפרתינו בעשרת ימי תשובה ויום הכיפורים - "ולישרי לב שמחה". לשמחה בשמיני עצרת יש בחינה אחרת, כדברי המדרש (שיר השירים רבה א לב): "ר' אבין פתח: "זה היום עשנה ה' נגילה ונשמחה בו". א"ר אבין אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה? בא שלמה ופירש "נגילה ונשמחה בך" - בהקב"ה" (שיה"ש א' ל"ב). "משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו: עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך" (סוכה נה, ב). וכן בזהר (ויגש רח א) למד על הפסוק "ולא עמד איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו" שהוא רמז לשמיני עצרת שהקב"ה מתייחד עם עמו ישראל. כן שמיני עצרת רומז לעתיד לבוא ש"היה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד ט). גילוי שמיני עצרת בייחוד עם ה' הוא מעין גילוי של עתיד לבוא, זמן ייחוד החתן-הקב"ה והכלה-כנסת ישראל יחד, שזהו עיקר שמחתה "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי... כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה" המשך בעמוד הבא

"שבעת ימים תחג לה' אלקיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח" (דברים טז טו) - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה (סוכה מח). אנו יודעים ש"אך" הוא מיעוט, וכיצד נלמד פה "אך שמח" לרבות?

כותב ר' אברהם ויינפלד (שו"ת לב אברהם) שהפסוק הזה מלמדנו לשמוח בדברים הגשמיים - "תבואתך" ו"מעשה ידיך" ולא על מצוות החג. כיצד זה שהתורה ציוותה אותנו דווקא בשמחה גשמית ולא בשמחה בחג, בסוכה, בארבעת המינים. שמחה שאדם שמח במצוות ובעבודת ה' היא השמחה הגדולה ביותר בעולם, אך יחד עימה מעורבת גם יראה ופחד, "וגילו ברעדה". תמיד יש מקום לחוש שמא לא קיימנו את המצוה כראוי, אולי עירבנו בעשייתה פניות זרות. ממילא קשה מאד להיות במשך שבעה ימים בשמחה שכזו. לכן ציווה אותנו ה' יתברך לשמוח במה שזכינו לברכת ה' בכל עניינינו הגשמיים. נכון ששמחה זו אינה גדולה כשמחת המצוות, אך שמחה זו תדירה היא וניתן לקיימה במשך כל ימי החג בלא מחשבה אחרת כלל.

עוד יש להוסיף שאילו היה הטעם נובע מהשמחה במצוות החג, לא היה החיוב בשמחה נוהג אלא בשבעת ימי הסוכות בהם מקיים האדם את מצות סוכה וארבעת המינים, ללא הוספת יום-טוב האחרון של החג. אך מכיוון שטעם השמחה הוא על ברכת ה' על שפע ברכת השדה והפרנסה מתחת ידו הרחבה, ממילא אין חילוק בין שבעת ימי החג ובין שמיני עצרת לעניין השמחה הזו. זו הסיבה לדרשת חז"ל "אך -

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

בתורה" - זהו הכלל להשגת התורה. לפי זה לאחר חג סוכות שהכשיר אותנו לאחדות ואהבה הוא הזמן לשמחת תורה.

חג שמח!

(ישעיהו סא י). בכל שנה בשמיני עצרת מתגלה הגילוי של שמחת ה' בנו ושמחתנו בו יתברך.

מדוע השמחה היא דווקא באופן של יתייחדות? אומר הפסוק "לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר" (משלי יד י). מבאר רש"י: "לב יודע מרת נפשו" - ישראל, שהם מרי נפש בגלות, והיו נהרגים על קדושת השם. "ובשמחתו לא יתערב זר" - לעתיד. מוסיף הגר"א שכל האיברים באים בטענה אל הלב מדוע הוא זוכה לשמחה יתירה מהם, והלא כולנו בני איש אחד אנחנו. משיב להם הלב שהוא משום הרגשת הצער שנמצאת בו יותר מבהם. ישראל בעמים כלב באיברים (הכוזרי ב לו), על כן סובלים הם את עול האמונה בקב"ה יותר משאר האיברים, עובדים את ה' ומצטערים על אמונתו, כך גם לעתיד לבוא ישמחו בשמחתו באופן שלא יתערב בשמחתם כל עם ולשון.

הרבי בעל ה'לב שמחה' מגור אומר שחג הסוכות מרמז לאחדות - "בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת" (ויקרא כג מב) - "מלמד שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת" (סוכה כז:). על ידי אחדות ישראל אפשר לזכות לקבל את התורה, כפי שבמעמד הר סיני היו ישראל צריכים להקדים את אחדותם "כאיש אחד בלב אחד". מתוך ששורה בינינו האחדות יכולה לשרות עלינו השכינה בקבלת התורה. כך מבאר הזהר את כוונת הפסוק "ה' עוז לעמו יתן" - נתינת התורה שנקראת עוז תלויה ב"ה' יברך את עמו בשלום" - אם ישראל באהבה ואחדות. זהו "ואהבת לרעך כמוך", שאם אוהב אתה את רעך כמוך ממש "זהו כלל גדול

כמים תינים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

כשהאלוף אריק שרון שכל את בנו באסון טראגי בא לביתו של ר' אריה מר שלום רוזנפלה, מעורכי עיתון "מעריב", וביקשו כי יזמין לביתו את האלוף על מנת לנחמו ולעודדו. זה לו האסון השני שפקדהו לאחר ששכל בתאונת דרכים את אשתו הראשונה וילדו הקטן. סירב ר' אריה בתוקף שהאבל יבוא אליו: "חס ושלום, והרי אני הוא המחוייב לסור אליו לביתו ולקיים מצות ניחום אבלים".

למרות מחלתו הקשה קם ועשה, ומצאו כשהוא שבור ורצוף, ניחמו הרב ועודדו. לכששב הרב לביתו בירושלים קנה מזוזות עם נרתקי כסף עבור פתחי ביתו של האלוף שרון ושגרם אליו כשי. האלוף זכר לו חסדו זה, ועלה במיוחד לירושלים לבקר בבית החולים "הדסה". ביקור זה גרם לו לר' אריה התרגשות מרובה, כי הנה בא אליו מפקדם של אלה אשר למענם התפלל. "הם מלאכים", הוא לוחש, "איש מאיתנו אינו יודע להעריכם כראוי". נפעם היה ר' אריה בראותו את האלוף. חיבקו ונישקו וחשב בליבו: מה דבר אומר לו כיוון שהיה זה שבוע של פרשת 'יתרו' אמר ר' אריה לאלוף שרון:

נאמר בפרשת השבוע "וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל", שואל רש"י: מה שמועה שמע יתרו ובא? ומשיב: שמע על קריעת ים סוף ומלחמת ישראל בעמלק. מדוע לא הספיקה קריעת ים סוף כדי להניע את יתרו שיבוא, והיה צריך גם את מלחמת עמלק? כלום קריעת ים סוף לא הייתה נס שאין דוגמתו בהיסטוריה האנושית? כלום כבר אירע בעבר שים ייבקע ואנשים יעברו בו בחרבה? אלא כששמע יתרו על קריעת ים סוף חשב בליבו: נס הוא שעשה הקב"ה לישראל, והרי נס הוא תופעה יוצאת דופן הבאה וחולפת, ומשכך אין ללמוד על עתידו של ישראל, וכי על ניסים יקום העם? אך כאשר שמע על מלחמת עמלק, מלחמה פיזית-ממשית, שישראל ניהל בה באומץ וגבורה, והנס התגלה על ידי מלחמתם בפועל, הבין יתרו כי עם זה מיוחד במינו הוא, ושוכנע שצריך הוא וכדאי לו לבוא ולהכיר את ישראל".

סיים ר' אריה ואמר לאלוף שרון: "ומה שנעשה הוא שייעשה..."

(איש צדיק היה עמ' 124-123)

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

טרם כניסת שמיני עצרת נוהגים לאכול מעט בסוכה ולומר תפילה על היציאה מהסוכה: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שקימתי וישבתי בסוכה זו כן אֶזְכֶּה לְשִׁנָּה הַבָּאָה לִישֵׁב בְּסוּכָה שֶׁל לַיִתְּךָ". ויש מוסיפים: "רבונא דעלמא, יהא רעוא מן קדמך שאותן מלאכים הקדושים השייכים למצות סכה ולמצות ד' מינים לולב ואתרוג הדס וערבה, הנוהגים בחג הסוכות הם יתלו עמנו בצאתנו מן הסכה ויכנסו עמנו לבתינו לחיים ולשלום. ולהיות תמיד עלינו שמירה עליונה מעון קדשך, ולהצילנו מכל חטא ועון ומכל פגעים רעים, ומכל שעות רעות המתרגשות לבא לעולם. ותערה עלינו רוח מפורם. וחדש כליותנו לעבדך באמת באהבה וביראה. ונתמיד מאד בתלמוד תורתך הקדושה לתלמוד וללמד. וזכות ארבעה מינים ומצות סכה יעמוד שתאריך אפך עד שובינו אליך בתשובה שלימה לפניך. ונתקן כל אשר פגמנו. ונזכה לשני שלחנות בלי צער ויגון אני ובני ביתי ויוצאי חלצי. ונהיה כלנו שקטים ושלוים דשנים ורעננים. ועובדי השם באמת לאמתו כרצונך הטוב בכלל כל בני ישראל. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי".

שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו, ולכן טרם כניסת הרגל מקפידים הגברים לטבול לטהרתם. יש המקפידים להיטהר גם טרם תפילת שחרית של יום הושענא רבה.

הנשים מדליקות נרות כבכל ערב יום טוב, ומברכות עליהן "להדליק נר של יום טוב". בנות אשכנז נוהגות לברך שהחיינו בשעת הדלקת נרות ובנות ספרד יוצאות בברכת הבעל בשעת הקידוש. הטעם שאומרים "שהחיינו" על אף ששמיני עצרת הוא חלק מחג הסוכות משום שכאמור חז"ל הגדירו שהוא נחשב כרגל בפני עצמו. מרבים בריקודים עם ספרי התורה, ועושים ז' הקפות עם הספרים סביב הבימה. טרם סיום תפילת ערבית נוהגים לקרוא את תחילת פרשת "וזאת הברכה". בשחרית שבים ועושים הקפות ונוהגים להעלות את כל המתפללים לתורה בחמשת העליות הראשונות, ולשם כך שבים וקוראים את פרשת זאת הברכה מתחילתה עד העלייה החמישית עד אשר יכלו העולים. לעליה השישית מעלים את חתן התורה שנבחר לסיים את התורה, ואחריו מעלים את חתן בראשית לקריאת תחילת פרשת בראשית. לאחר שקראו את פרשת בראשית מעלים אדם אחר לקרוא במפטיר את קרבן היום ואת ההפטרה.

מנהג אשכנז לומר "זכור" בשמיני עצרת. מן הראוי בשנה זו להזכיר את נשמות הקדושים הנרצחים והנופלים על קידוש ה' מיום שמיני עצרת בשנה שעברה ובכל מהלך השנה האחרונה.

המשך בעמוד הבא

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

קודם תפילת מוסף או קודם חזרת הש"ץ נוהגים להתפלל תפילת הגשם, ומאז והלאה מוסיפים "משיב הרוח ומוריד הגשם" בכל תפילה (אמנם "ותן טל ומטר לברכה" לא מוסיפים עד ז' בחשון). אדם המתפלל ביחידות אינו אומר תפילת הגשם, אך מוסיף את הזכרת "משיב הרוח ומוריד הגשם" בתפילת מוסף. יש הנוהגים לעשות הקפות שניות להראות חיבה נוספת לתורה. בצאת החג מברכים איש את רעהו בברכת "חורף בריא".

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | ישנן מצלמות אבטחה / מצלמות אינטרקום שמזהות תנועה ואז מתחילות להקליט, האם דינן שונה ממצלמה רגילה לעניין שבת?

תשובה | הגאון הגדול הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשוה"נ ח"ב סי' קפט. ועי' בצל החכמה ח"ו סי' סה) שמותר לעמוד מול מצלמה שמותקנת בתחתית בנין, על אף שאתה יודע שאתה נראה בבירור, וכך יודעים שאתה ממתין בכניסה. טעמו הוא שזה כמו לעבור מול מראה, שגם בה לפני כן ראו דבר מה וכעת רואים אותך, והאם במראה יבוא מאן דהו ויאסור לעמוד עם ספר מול מראה בטענה שנחשב הדבר לרישום אותיות?!

אך השאלה עוסקת בעניין שונה. שכן ישנן מצלמות שמקליטות וכשהן מזהות תנועה הן מסריטות, כך שבעצם פעולת העמידה שלי למול המצלמה יוצרת פעולה חשמלית של התחלת ההקלטה. במצלמה שמצלמת כל הזמן אין הבדל בין אם היא מצלמת אותי לאם מצלמת עצים ואבנים, אך כאן אני הוא שגורם להפעלת המצלמה.

שאלה זו נוגעת לפרטים רבים, לדוגמא למעבר ליד נורה שנדלקת באמצעות עין אלקטרונית שמזהה כשעוברים לידה. צריך לחלק בין איסור תורה שנגרם על ידי הפעולה שלי לאיסור דרבנן. איסור תורה הוא כאשר נדלקת נורת להט שיכולה לשרוף כשהיא חמה, שבה יש איסור מבעיר או כשנצרכת תמונת מהמצלמה לתוך דיסק שיש בזה רישום-כתיבה. אמנם במנורת לד וכדומה שאין בה הבערה, ושאין בה רישום לתוך דיסק - יש בזה איסור דרבנן.

לכאורה היה מקום לאסור לחלוטין במקום שיש איסור תורה. מדוע? כי זהו פסיק רישא, וכמו שפוסק מרן (או"ח רעז א) שאסור לפתוח דלת כשיש רוח בחוץ אם הלהבה של המדורה תגדל, שאין זה גרמא אלא כעושה בידיו, משום שהפעולה מתייחסת ישר אל האדם שהוא הפועל והיוצר אותה. לכן פסק מרן הגרש"ז (מאוה"ש ח"ד סי' יד הערה צט) שלעמוד או לעבור מול מנורת להט שנדלקת או מצלמה שרושמת זהו איסור תורה באופן ישיר כפסיק רישא והדבר אסור, ואם אדם עבר שם - אסור לו לצאת משם עד צאת השבת. אמנם היו שחלקו עליו, כדו"ז מרן הגרי"ש (שם במאוה"ש) ומרן הרב וואזנר (שבה"ל ח"ט סי' סט), וטענו שבזה אין איסור תורה אלא מדרבנן, משום שהעובר שם הולך לתומו ואינו מתכוון ולא ניחא ליה, ולכן במקום מצוה או חולי או כבוד הבריות מותר להדיא להיכנס ללא חשש. לדוגמא חדר שירותים שנדלקת בו נורה עם הכניסה -

המשך תשובה בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

המשך
תשובה

יהיה מותר להיכנס לתוכם משום כבוד הבריות, ודבר זה מצוי במלונות רבים. יש לדעת שלדעת מרן החת"ס (סוס"י רנב) ע"פ הקרבן נתנאל אפילו פעולה ישירה שעושה האדם אם אין לו כוונה ורצון בה הוא איסור דרבנן. נוסף לכך שאין זו דרך מלאכה. ויש עוד הרבה צירופי הקלה. לאור כל האמור הכריע מרן הרב וואזנר זצ"ל (שם) ועוד מן האחרונים שכל פעולה שלא ניחא לי בפעולה והיא נעשית כלאחר יד, ולפי תומי הדבר מותר לכתחילה, כי כאמור זהו איסור דרבנן שלא מתייחס אליו. אך כן נפסוק לאסור כשאני רוצה את הדבר ויש לי בו עניין, אך גם אז נקל לצורך חולה וכדומה.

לסיכום - מצלמה שכל הזמן מצלמת וכל מכשיר חשמלי שעובד כל הזמן, ואין שום שינוי חשמלי של להט - מותר לכתחילה לעמוד לידו גם אם אני נהנה ורוצה בדבר. לחילופין, מכשיר שנוצר בו שינוי של להט או רישום - מלאכות דאורייתא, אז הדבר תלוי האם אתה רוצה בדבר או שהדבר נעשה ממילא, שאם הדבר נעשה ממילא בלי שום רצון וכוונה - יש שהתירו במקום צורך כמו ביקור חולה, כניסה לשירותים או יציאה לצורך סעודת שבת וכדומה. ויש שהחמירו מאד ואסרו את הדבר כאיסור תורה ממש שמשוייך אליך. אבל לכל הדעות אם אתה רוצה בדבר, לדוגמא אם אתה נהנה מזה שהמכשיר כעת מסריט או המזגן נדלק מיד במלון כשאתה נכנס אי אפשר להקל בדבר כי אם ע"י גוי.